

Παιδαγωγικές, εκπαιδευτικές και ερευνητικές τάσεις στο επιστημονικό περιοδικό «Παιδαγωγική Επιθεώρηση» της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος

Όλγα Κωστίκα, Αναστάσιος Σιάτρας, Αικατερίνη Μιχαλοπούλου

Εισαγωγή

Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνηθούν οι ερευνητικές τάσεις που προάγονται στο περιοδικό «Παιδαγωγική Επιθεώρηση» της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος (Π.Ε.Ε.), με έμφαση στις μεθοδολογίες, τα θεωρητικά πλαίσια και τις θεματικές περιοχές που κυριαρχούν στις δημοσιεύσεις που συμπεριλαμβάνονται σε αυτό. Συγκεκριμένα, στόχος είναι να αναλυθούν τα τεύχη του περιοδικού που εκδόθηκαν από το 1984 έως το 2022, με στόχο να εντοπιστούν οι κυρίαρχες ερευνητικές τάσεις, να καταγραφεί η εξέλιξή τους στο χρόνο και να αξιολογηθεί η συμβολή τους στη διαμόρφωση της παιδαγωγικής επιστήμης στην Ελλάδα. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, εφαρμόζεται θεματική ανάλυση στις δημοσιευμένες εργασίες, ενώ από τα αποτελέσματα της έρευνας επιδιώκεται να αποτυπώσουν τη διαχρονική ερμηνεία των βασικών τάσεων που παρατηρούνται στο περιοδικό της Π.Ε.Ε., που συνεισφέρουν στη διαμόρφωση της παιδαγωγικής επιστήμης στην Ελλάδα.

Ειδικότερα, το περιοδικό «Παιδαγωγική Επιθεώρηση» έχει σημαντική αναγνώριση και αποδοχή από την επιστημονική κοινότητα στον χώρο των επιστημών αγωγής. Ξεκίνησε να κυκλοφορεί το 1984 και έκτοτε εκδίδεται 2 φορές το χρόνο από την Π.Ε.Ε. Στο περιοδικό συμπεριλαμβάνονται πρωτότυπες ερευνητικές ή θεωρητικές εργασίες γύρω από θέματα της παιδαγωγικής, καθώς και άλλων συναφών επιστημών. Στο περιοδικό εντοπίζονται επιστημονικές εργασίες, για τη δημοσίευση των οποίων απαιτούνται συγκεκριμένα ακαδημαϊκά κριτήρια, που ελέγχονται μέσω συστήματος διπλής ανώνυμης κρίσης. Στόχος του περιοδικού είναι η συμβολή στον επιστημονικό διάλογο για ζητήματα που αφορούν στην παιδαγωγική, προάγοντας την ανακάλυψη, τη διάδοση και εφαρμογή της γνώσης (Π.Ε.Ε., 1981). Στις εργασίες εντοπίζονται ερευνητικές προσεγγίσεις, θεωρητικές αναλύσεις, βιβλιογραφικές ανασκοπήσεις και βιβλιοκριτικές. Το περιοδικό παρέχει ανοικτή πρόσβαση στο περιεχόμενό του, ακολουθώντας τις αρχές της ελεύθερης διάθεσης της επιστημονικής έρευνας προς το αναγνωστικό κοινό με σκοπό την ενίσχυση της

ανταλλαγής ιδεών μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας. Τα τεύχη του περιοδικού βρίσκονται αναρτημένα στη Βιβλιοθήκη και το Κέντρο Πληροφόρησης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (βλ. <https://ojs.lib.uom.gr/>), ενώ το περιοδικό διανέμεται δωρεάν σε έντυπη μορφή στα μέλη της Π.Ε.Ε.

Βιβλιογραφική επισκόπηση

Διεθνείς (Lee et al., 2007· Lee & Taylor, 2013· Eđmir, Erdem & Κοçyiđit, 2017) και ελληνικές έρευνες (Σιπητάνου & Φουκίδου, 2018) αναφέρονται στη συστηματική ανάλυση περιεχομένου εργασιών επιστημονικών περιοδικών. Συγκεκριμένα, οι Lee & Taylor (2013) στην έρευνα τους εξετάζουν τη συμβολή του περιοδικού *Journal of Moral Education* στην προαγωγή και ανάπτυξη της ηθικής αγωγής. Πραγματοποιείται ανάλυση περιεχομένου 945 εργασιών, που έχουν δημοσιευτεί στο περιοδικό από το 1971 έως το 2011, με σκοπό την ανάδειξη των ερευνητικών τάσεων που αναδεικνύονται στο αντικείμενο της ηθικής αγωγής. Η ερευνητική διαδικασία εστιάζει στις επιστημονικές μεθόδους που υιοθετούνται στις εργασίες, τα αναδυόμενα ερευνητικά πεδία, τις μεθοδολογικές πρακτικές που εφαρμόζονται, τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται και τους στόχους που θέτουν οι συγγραφείς. Παράλληλα, παρέχονται λεπτομερείς πληροφορίες για τους συγγραφείς των εργασιών. Στην έρευνα των Eđmir, Erdem & Κοçyiđit (2017) παρουσιάζεται ανάλυση των εργασιών που έχουν δημοσιευτεί στο περιοδικό *International Journal of Instruction* από το 2008 έως το 2017. Στο πλαίσιο αυτό, τα δεδομένα εξετάζονται με βάση θέματα που πραγματεύονται, τεχνικές δειγματοληψίας και μεθόδους έρευνας που χρησιμοποιούνται, χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκαν οι έρευνες κ.ά. Η έρευνα των Lee et al. (2007) εξετάζει τις τάσεις που εντοπίζονται στις 375 εργασίες που έχουν δημοσιευτεί στο περιοδικό *Journal of Behavioral Education* από το 1991 έως το 2005, όπου αναλύονται τα είδη δημοσιεύσεων, οι ερευνητικές μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται και τα χαρακτηριστικά των υποκειμένων στις έρευνες. Από τα αποτελέσματα προκύπτει υψηλή συχνότητα εμφάνισης πειραματικών ερευνητικών εργασιών, ενώ οι συμμετέχουσες/οντες ήταν σε μεγάλο βαθμό φοιτήτριες/τές, με τις γυναίκες να εμφανίζονται συχνότερα από τους άντρες. Τέλος, όσον αφορά στην έρευνα των Σιπητάνου & Φουκίδου (2018) για τη συγκριτική διερεύνηση των τάσεων που επικρατούν στην επιλογή θεμάτων στην εκπαιδευτική έρευνα, μελετήθηκαν 148 δημοσιευμένες εργασίες σε περιοδικά «Παιδαγωγική Επιθεώρηση», «Εκπαιδευτικά», «Μακεδόν», «Επιστήμες Αγωγής», «Μέντορας» και «Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων» από το 1985 έως το 2011. Είναι η μόνη μελέτη που εντοπίστηκε κατά τη βιβλιογραφική επισκόπηση που αφορά στο

περιοδικό «Παιδαγωγική Επιθεώρηση», με την ανάλυση να γίνεται με θεματικούς άξονες που αφορούν την πολυπολιτισμική εκπαίδευση, τον εξωδιδακτικό εκπαιδευτικό ρόλο, τις αντιλήψεις εκπαιδευτικών και την εκπαίδευση ενηλίκων.

Επίσης, από τη βιβλιογραφική επισκόπηση προέκυψαν έρευνες συστηματικής ανάλυσης εργασιών για περιοδικά άλλων γνωστικών αντικειμένων, όπως είναι οι φυσικές επιστήμες (Eybe & Schmidt, 2001· Tsai & Wen, 2005· Αμπατζίδης & Παπαδοπούλου, υπό δημοσίευση), η τεχνολογία (Shih, Feng & Tsai, 2008· Baydas et al., 2015) και τα μαθηματικά (Inglis & Foster, 2018· Yiğ, 2022). Συγκεκριμένα, στο γνωστικό αντικείμενο των φυσικών επιστημών, οι Eybe & Schmidt (2001) εξετάζουν κριτήρια ποιότητας και τρόπους εκπλήρωσής τους σε 81 δημοσιευμένες εργασίες στα περιοδικά *Journal of Research in Science Teaching (JRST)* και *International Journal of Science Education (IJSE)*, διεξάγοντας ανάλυση περιεχομένου. Όσον αφορά στην έρευνα των Tsai & Wen (2005), επιχειρείται αποτύπωση των ερευνητικών τάσεων στο χώρο των φυσικών επιστημών και συστηματική ανάλυση 802 ερευνητικών εργασιών που έχουν δημοσιευθεί στα περιοδικά *International Journal of Science Education*, *Science Education* και *Journal of Research in Science Teaching* από το 1998 έως το 2002. Η ανάλυση γίνεται με βάση θέματα που αναδεικνύονται στις εργασίες, τύπους έρευνας που συναντώνται και την εθνικότητα των συγγραφέων. Ενώ στη δημοσίευση των Αμπατζίδη & Παπαδοπούλου (υπό δημοσίευση), διερευνάται η τρέχουσα κατάσταση που επικρατεί στο πεδίο της διδακτικής των φυσικών επιστημών στην προσχολική εκπαίδευση, όπως διαμορφώνεται μέσα από πρακτικά 3 πανελλήνιων συνεδρίων. Η ανάλυση περιεχομένου εστιάζει στον τύπο και το θέμα των εργασιών, τη βαθμίδα εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια), το ίδρυμα προέλευσης, καθώς και το φύλο των συγγραφέων.

Στο πεδίο της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, η έρευνα των Baydas et al. (2015) εστιάζει στην ανάλυση περιεχομένου 1255 εργασιών που έχουν δημοσιευθεί στα περιοδικά *British Journal of Educational Technology* και *Educational Technology Research and Development* από το 2002 έως το 2014, προσδιορίζοντας θεματικές κατηγορίες των ερευνητικών τάσεων που παρατηρούνται στον εν λόγω τομέα. Όσον αφορά στην έρευνα των Shih, Feng & Tsai (2008) πραγματοποιείται ανάλυση περιεχομένου 444 εργασιών που έχουν δημοσιευτεί σε 5 περιοδικά (*Computers and Education*, *British Journal of Educational Technology*, *Innovations in Education and Teaching International*, *Educational Technology Research & Development* και *Journal of Computer Assisted Learning*) από το 2001 έως το 2005, αναδεικνύοντας ερευνητικές τάσεις στον τομέα της ηλεκτρονικής μάθησης και γνώσης.

Στο πεδίο των μαθηματικών, βασικός σκοπός της έρευνας της Υίξ (2022) είναι η αποσαφήνιση ερευνητικών τάσεων που κυριαρχούν στη διδακτική των μαθηματικών παγκοσμίως, πραγματοποιώντας θεματική ανάλυση 881 εργασιών που έχουν δημοσιευτεί στα επιστημονικά περιοδικά *Educational Studies in Mathematics*, *Journal for Research in Mathematics Education*, *International Journal of Science and Mathematics Education*, *Journal of Mathematics Teacher Education* και *Mathematical Thinking and Learning* από το 2017 έως το 2021. Από την έρευνα των Inglis & Foster (2018) διαπιστώνεται διαχρονική ερμηνεία των ερευνητικών τάσεων που επικρατούν στα περιοδικά *Educational Studies in Mathematics* και *Journal for Research in Mathematics Education* τις τελευταίες 5 δεκαετίες και αφορούν στη διδακτική των μαθηματικών. Έπειτα από ανάλυση 3995 δημοσιεύσεων και ποσοτική καταγραφή λέξεων-κλειδιών που χαρακτηρίζουν την κάθε θεματική κατηγορία.

Λαμβάνοντας υπόψιν τα παραπάνω, η παρούσα εργασία στοχεύει να διερευνήσει τις παιδαγωγικές, εκπαιδευτικές και ερευνητικές τάσεις που εντοπίζονται στο περιοδικό «Παιδαγωγική Επιθεώρηση» από το 1984 έως το 2022. Συγκεκριμένα, τα ερευνητικά ερωτήματα είναι: 1) Ποιοι τύποι εργασιών εντοπίζονται στο περιοδικό από το 1984 έως το 2022; 2) Σε ποιες βαθμίδες εκπαίδευσης αναφέρονται οι εργασίες του περιοδικού από το 1984 έως το 2022; 3) Ποια γνωστικά αντικείμενα αναδεικνύονται στις εργασίες του περιοδικού από το 1984 έως το 2022; 4) Ποιο είναι το φύλο, καθώς και η επαγγελματική ιδιότητα των συγγραφέων των εργασιών του περιοδικού από το 1984 έως το 2022;

Μεθοδολογία

Αντικείμενο της έρευνας αποτελούν οι δημοσιευμένες εργασίες του περιοδικού «Παιδαγωγική Επιθεώρηση» για την ανάδειξη συμπερασμάτων για το πεδίο της παιδαγωγικής, αλλά και συναφών επιστημών. Πρόκειται για ποιοτική έρευνα όπου τα δεδομένα της εργασίας σύμφωνα με τη μέθοδο θεματικής ανάλυσης με επαγωγική προσέγγιση, καθώς στόχος είναι να αναδυθούν τα θέματα που προκύπτουν από την ανοιχτή και εξερευνητική ανάλυση των δεδομένων.

Λαμβάνοντας υπόψη το μεθοδολογικό πλαίσιο, στην εργασία πραγματοποιείται ανοιχτή, αξονική και επιλεκτική κωδικοποίηση των δεδομένων. Ειδικότερα, στην ανοιχτή κωδικοποίηση καταγράφονται τα στοιχεία που αφορούν στον τύπο των εργασιών (π.χ. θεωρητικές ή ερευνητικές εργασίες), το θέμα, τη βαθμίδα στόχευσης (π.χ. Α/θμια, Β/θμια κ.ά.), το φύλο των συγγραφέων, καθώς και την επαγγελματική τους ιδιότητα. Στην αξονική κωδικοποίηση προσδιορίζονται οι ιδιότητες των δεδομένων που οργανώνονται γύρω από θεματικές κατηγορίες.

ες (π.χ. ειδική αγωγή, αντιλήψεις εκπαιδευτικών, δεξιότητες μαθητριών/τών). Τέλος, στην επιλεκτική κωδικοποίηση, πραγματοποιείται συγκριτική αξονική ανάλυση για την ανάδειξη των παιδαγωγικών διαστάσεων των εργασιών που δημοσιεύονται στο περιοδικό «Παιδαγωγική Επιθεώρηση».

Συλλογή δεδομένων

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν το χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2023-2024 από τον διαδικτυακό ιστότοπο (βλ. <https://ojs.lib.uom.gr/>) της Βιβλιοθήκης και του Κέντρου Πληροφόρησης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, όπου είναι αναρτημένα τα τεύχη του περιοδικού «Παιδαγωγική Επιθεώρηση». Ως μονάδα ανάλυσης ορίστηκε καθεμιά από τις 695 εργασίες στα 72 τεύχη του περιοδικού. Διευκρινίζεται ότι στην έρευνα αναλύονται 72 και όχι 74 τεύχη, όπως φαίνονται αναρτημένα, καθώς τα τεύχη 14-15 και 20-21 είναι διπλά.

Διαδικασία ανάλυσης δεδομένων

Αρχικά καταγράφηκαν στοιχεία που αναφέρονται στον υπερσύνδεσμο (link) κάθε εργασίας και τίτλος, κατηγορία δημοσίευσης (ερευνητική ή θεωρητική), ερευνητική προσέγγιση (π.χ. ποιοτική έρευνα), εργαλείο συλλογής δεδομένων, θεματικοί άξονες, βαθμίδα εκπαίδευσης, φύλο και επαγγελματική ιδιότητα συγγραφέων. Υλοποιήθηκε θεματική ανάλυση σε έξι βήματα (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Με βάση αυτό το μοντέλο, η ερευνητική πορεία αποκτά κυκλική μορφή και διακατέχεται από κίνηση που οργανώνεται μέσα σε ένα πλαίσιο μεθοδικότητας και ευελιξίας. Ειδικότερα, η ανάλυση ξεκινά με την εξοικείωση των ερευνητριών/τών με το υπό ανάλυση υλικό και προσεκτική διερεύνηση του συνόλου των δεδομένων. Έπειτα, στο δεύτερο βήμα πραγματοποιείται απόδοση εννοιολογικών προσδιορισμών - κωδικών στα δεδομένα. Στο τρίτο βήμα αναζητούνται θέματα/μοτίβα που προκύπτουν από την κωδικοποίηση. Στο σημείο αυτό «[οι ερευνήτριες/τές] καλούνται να συνδέσουν, να δώσουν νόημα, να κατανοήσουν, να επιλέξουν, να περιγράψουν, να συμπεράνουν ή να ερμηνεύσουν το ερευνητικό υλικό -με βάση συγκεκριμένες θέσεις, επιστημολογικές παραδοχές και τον ευρύτερο ερευνητικό σχεδιασμό» (Ισαρη & Πουρκός, 2015: 118). Το τέταρτο βήμα ανάλυσης αποτελεί τον αναστοχασμό των θεμάτων που δημιουργήθηκαν, καθώς είναι πιθανό να εμφανίζονται χαρακτηριστικά που μπορούν να ομαδοποιηθούν σε ευρύτερες κατηγορίες. Στο πέμπτο βήμα γίνεται η οριστικοποίηση των θεμάτων, που ονοματίζονται, διατυπώνοντας σύντομη περιγραφή κάθε θεματικής κατηγορίας. Η ανάλυση ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων.

Αποτελέσματα

Από την ανάλυση των δεδομένων μπορούν να εξαχθούν χρήσιμα στοιχεία αναφορικά με την κατηγορία εργασιών, τη βαθμίδα εκπαίδευσης και τη θεματολογία εργασιών που δημοσιεύονται στο περιοδικό «Παιδαγωγική Επιθεώρηση», καθώς και στοιχείων για τις/τους συγγραφείς, δηλαδή το φύλο και την επαγγελματική τους ιδιότητα. Συγκεκριμένα, όσον αφορά στην κατηγορία εργασιών φαίνεται ότι οι ερευνητικές εργασίες υπερτερούν σε σύγκριση με τις θεωρητικές εργασίες (βλ. πίνακα 1).

Κατηγορία εργασιών	N₁	%
Ερευνητικές εργασίες	435	62,59
Θεωρητικές εργασίες	260	37,41
Σύνολο	695	100

***Πίνακας 1:** Τύπος εργασιών*

Εμβαθύνοντας την ανάλυση στις κατηγορίες εργασιών, εντοπίζονται 435 ερευνητικές εργασίες ποιοτικής, ποσοτικής και μικτής μεθοδολογίας, με τις ποσοτικές έρευνες να είναι σχεδόν διπλάσιες από τις ποιοτικές (225 και 122, αντίστοιχα) και 88 εργασίες να αναφέρονται σε έρευνες μικτών μεθοδολογιών (βλ. πίνακα 2).

Κατηγορίες ερευνητικών εργασιών	N₂	%
Ποσοτική μεθοδολογίας	225	51,72
Ποιοτικής μεθοδολογίας	122	28,05
Μικτής μεθοδολογίας	88	20,23
Σύνολο	435	100

***Πίνακας 2:** Κατηγορίες ερευνητικών εργασιών*

Όσον αφορά στις θεωρητικές εργασίες, από την ανάλυση προκύπτει ότι ανέρχονται σε 260, περιλαμβάνοντας 136 εργασίες βιβλιογραφικής επισκόπησης, 59 εργασίες παρουσίασης άρθρων θέσης, 47 εργασίες καλών πρακτικών, 11 βιβλιοκριτικές και 7 ανακοινώσεις-ομιλίες (βλ. πίνακα 3).

Κατηγορίες θεωρητικών εργασιών	N ₃	%
Βιβλιογραφική επισκόπηση	136	52,31
Άρθρο θέσης	59	22,69
Καλές πρακτικές	47	18,08
Βιβλιοκριτική	11	4,23
Ανακοίνωση-Ομιλία	7	2,69
Σύνολο	260	100

Πίνακας 3: Κατηγορίες θεωρητικών εργασιών

Αναφορικά με την κατηγορία βαθμίδας εργασιών, όπως φαίνεται στον πίνακα 4, μεγάλο ποσοστό εργασιών αναφέρεται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (45,76%), τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση να ακολουθεί (34,69%), ενώ η τριτοβάθμια εκπαίδευση συναντάται σε λιγότερες δημοσιεύσεις (15,65%). Επίσης, από την ανάλυση φαίνεται ότι άλλες κατηγορίες βαθμίδες εκπαίδευσης όπως η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, ειδική πρωτοβάθμια εκπαίδευση και ειδική δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρουσιάζουν μικρότερα ποσοστά. Ενώ ελάχιστες είναι οι εργασίες που αναφέρονται σε κατηγορίες μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπη εκπαίδευση. Τέλος, εντοπίζονται εργασίες που αναφέρονται είτε χωρίς συγκεκριμένη εστίαση σε κάποια βαθμίδα είτε σε ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος που δεν ταξινομούνται στις κατηγορίες ανάλυσης.

Κατηγορίες βαθμίδας εκπαίδευσης	N ₄	%
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	459	45,76
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	348	34,69
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	157	15,65
Αδιευκρίνιστη βαθμίδα εκπαίδευσης	19	1,90
Μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση	9	0,90
Ειδική δευτεροβάθμια εκπαίδευση	4	0,40
Ειδική πρωτοβάθμια εκπαίδευση	3	0,30
Μη τυπική εκπαίδευση	3	0,30
Άτυπη εκπαίδευση	1	0,10
Σύνολο	1003	100

Πίνακας 4: Κατηγορία βαθμίδας εργασιών

Στους θεματικούς άξονες των εργασιών, όπως φαίνεται στον πίνακα 5, απαντώνται 18 κατηγορίες, με τις δημοφιλέστερες να αφορούν στις εξής: «Εκπαιδευτική πολιτική & αναλυτικό πρόγραμμα» (13,53%), «Αντιλήψεις γονέων & εκπαιδευτικών» (11,80%), «Διδακτική γνωστικών αντικειμένων» (10,34%). Παρόμοια ποσοστά εμφανίζονται στις κατηγορίες «Επαγγελματική επάρκεια & επιμόρφωση εκπαιδευτικών» (9,21%), «Αντιλήψεις μαθητριών/τών και φοιτητριών/των» (9,10%) και «Δεξιότητες μαθητριών/τών και φοιτητριών/των» (8,34%). Αντίθετα, πολύ μικρά ποσοστά εμφανίζονται σε θεματικούς άξονες που αφορούν σε κατηγορίες όπως «Τεχνολογία & εξ' αποστάσεως εκπαίδευση» (2,01%), «Δια βίου μάθηση & επαγγελματικός προσανατολισμός» (2,01%) και «Σχολικός εκφοβισμός & ανθρώπινα δικαιώματα» (1,73%).

Θεματικοί άξονες εργασιών	N ₅	%
Εκπαιδευτική πολιτική & αναλυτικό πρόγραμμα	94	13,53
Αντιλήψεις γονέων & εκπαιδευτικών	82	11,80
Διδακτική γνωστικών αντικειμένων	72	10,34
Επαγγελματική επάρκεια & επιμόρφωση εκπαιδευτικών	64	9,21
Αντιλήψεις μαθητριών/τών και φοιτητριών/των	63	9,10
Δεξιότητες μαθητριών/τών και φοιτητριών/των	58	8,34
Διδακτικές τεχνικές	48	6,91
Ενταξιακή εκπαίδευση	38	5,47
Αξιολόγηση μαθητριών/τών & εκπαιδευτικών	35	5,03
Σχολική ηγεσία & σχέσεις σχολείου και οικογένειας	24	3,45
Συμπεριφορά & κοινωνικές σχέσεις στο σχολικό πλαίσιο	21	3,02
Ζητήματα παιδαγωγικής έρευνας & φιλοσοφίας	20	2,88
Κίνητρα μάθησης & ψυχική υγεία	18	2,59
Τεχνολογία & εξ' αποστάσεως εκπαίδευση	14	2,01
Δια βίου μάθηση & επαγγελματικός προσανατολισμός	14	2,01
Συγκριτικές έρευνες	14	2,01
Σχολικός εκφοβισμός & ανθρώπινα δικαιώματα	12	1,73

Επετειακά συνέδρια	4	0,57
Σύνολο	695	100

Πίνακας 5: Θεματικοί άξονες εργασιών

Σχετικά με το φύλο των συγγραφέων των εργασιών, από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτει ότι υφίστανται συνολικά 1140 συγγραφείς (βλ. πίνακα 6), από τις/τους οποίες/ους 568 είναι άντρες και 571 είναι γυναίκες. Ενώ για έναν/μια συγγραφέα δεν προέκυψαν πληροφορίες που να διευκρινίζουν το φύλο.

Φύλο συγγραφέων	N ₆	%
Γυναίκα	571	50,09
Άντρας	568	49,82
Αδιευκρίνιστο	1	0,09
Σύνολο	1140	100

Πίνακας 6: Φύλο συγγραφέων

Τέλος, για την επαγγελματική ιδιότητα των συγγραφέων, όπως φαίνεται στον πίνακα 7, η πλειοψηφία των συγγραφέων προέρχεται από την τριτοβάθμια εκπαίδευση (69,6%), ενώ μικρότερη είναι η παρουσία συγγραφέων με προέλευση από την πρωτοβάθμια (17,8%) και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (9,47%). Ελάχιστες/οι είναι οι συγγραφείς που ακολουθούν επαγγελματική σταδιοδρομία εκτός της εκπαίδευσης (0,53%) ή αυτή δεν μπορεί να προσδιοριστεί από τα δεδομένα (2,63%).

Ιδιότητα συγγραφέων	N ₇	%
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	793	69,56
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	203	17,81
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	108	9,47
Αδιευκρίνιστη ιδιότητα	30	2,63
Άλλη ιδιότητα	6	0,53
Σύνολο	1140	100

Πίνακας 7: Ιδιότητα συγγραφέων

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Από τα ευρήματα της έρευνας μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για το πεδίο της παιδαγωγικής έρευνας στην Ελλάδα. Ειδικότερα, σημαντική είναι η ποικιλομορφία των γνωστικών αντικειμένων, θεματικών κατηγοριών και παιδαγωγικών διαστάσεων στις εργασίες που δημοσιεύονται στο περιοδικό «Παιδαγωγική Επιθεώρηση». Επίσης, διαπιστώνεται ότι οι θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις που συναντώνται στα τεύχη του περιοδικού, με αντιπροσωπευτικά παραδείγματα να εντοπίζονται για όλες τις κατηγορίες δημοσιεύσεων. Τέλος, ο αριθμός των συγγραφέων από το 1984 έως το 2022 κρίνεται ιδιαίτερα ενθαρρυντικός, καθώς εκπαιδευτικοί που προέρχονται από όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης φαίνεται να συγγράφουν επιστημονικές εργασίες, διερευνώντας ζητήματα και φαινόμενα της εκπαίδευσης.

Επίσης, από τα αποτελέσματα μπορεί να συναχθεί ότι οι εργασίες του περιοδικού χρησιμοποιούν πιο πολύ ποσοτικές ερευνητικές προσεγγίσεις, με τα δεδομένα να συλλέγονται μέσω ερωτηματολογίων. Συνεπώς, κρίνεται αναγκαία η ανάδειξη άλλων ποιοτικών ερευνητικών προσεγγίσεων (π.χ. φαινομενογραφία) ή έρευνες μικτών μεθόδων, καθώς και χρήση διαφόρων τεχνικών δειγματοληψίας, με σκοπό την ολοκληρωμένη διερεύνηση και κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων που παρατηρούνται στην εκπαιδευτική διαδικασία (Willig, 2008).

Παράλληλα, σημαντική θεωρείται η συμβολή στην ενίσχυση του ερευνητικού ενδιαφέροντος γύρω από θέματα που προσεγγίζονται λιγότερο συχνά από συγγραφείς, όπως είναι η δια βίου μάθηση, η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, η κριτική εκπαίδευση και τα ανθρώπινα δικαιώματα μέσα από ειδικά τεύχη-αφιερώματα που θα μπορούσαν να οργανωθούν από το περιοδικό. Πρόκειται για ζητήματα που απασχολούν ή αναμένεται να συνεχίσουν να απασχολούν την παιδαγωγική επιστήμη, παρουσιάζοντας ενδιαφέρον για διερεύνηση, ανάλυση και ερμηνεία στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Επίσης, θα πρέπει να ενθαρρύνονται οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να δημοσιεύσουν εργασίες στο περιοδικό με στόχο την ανάδειξη στην ακαδημαϊκή κοινότητα της σχολικής πραγματικότητας μέσα από τη δική τους οπτική, λαμβάνοντας υπόψιν το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να συνδέονται με την παραγωγή νέας επιστημονικής γνώσης, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό την κριτική ανατροφοδότηση και υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Καλαϊτζοπούλου, 2001· Σιπητάνου & Φουκίδου, 2018).

Τέλος, η έρευνα που παρουσιάστηκε στην παρούσα εργασία μπορεί να βοηθήσει στον περαιτέρω εντοπισμό σύγχρονων ερευνητικών θεμάτων, μεθόδων και τάσεων που υιοθετούνται, αλλά και στην κατανόηση και επιρροή

ποικίλων παραγόντων που ενδέχεται να επηρεάζουν την ύπαρξή τους, συμβάλλοντας σε εκπαιδευτικούς σχεδιασμούς, μεταρρυθμίσεις και αλλαγές από αρμόδιους θεσμικούς φορείς. Στην κατεύθυνση αυτή, η σημασία της εργασίας εντοπίζεται στη διερεύνηση θεμάτων και τάσεων που κυριαρχούν τελευταία 40 έτη λειτουργίας του περιοδικού «Παιδαγωγική Επιθεώρηση», λαμβάνοντας υπόψη τη μεγάλη ιστορία και απήχηση του περιοδικού στην Ελληνική κοινότητα των επιστημών αγωγής. Ως μελλοντική προοπτική αναφέρεται η επέκταση της έρευνας για τις παιδαγωγικές, εκπαιδευτικές και ερευνητικές τάσεις σε άλλα επιστημονικά περιοδικά. Ένας τέτοιος προσανατολισμός ενδεχομένως να βοηθήσει στον σχηματισμό μιας ολοκληρωμένης και σαφέστερης εικόνας των ερευνητικών τάσεων που επικρατούν στην Ελλάδα και σχετίζονται με τις επιστήμες αγωγής.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ξενόγλωσσες

- Baydas, O., Kucuk, S., Yilmaz, R. M., Aydemir, M., & Goktas, Y. (2015). Educational technology research trends from 2002 to 2014. *Scientometrics*, *105*, 709–725. <https://doi.org/10.1007/s11192-015-1693-4>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, *3*(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Chang, Y.-H., Chang, C.-Y., & Tseng, Y.-H. (2010). Trends of Science Education Research: An Automatic Content Analysis. *Journal of Science Education and Technology*, *19*(4), 315–331. <https://doi.org/10.1007/s10956-009-9202-2>
- Clarke, V., & Braun, V. (2017) Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, *12*(3), 297-298. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Eğmir, E., Erdem, C., & Koçyiğit, M. (2017). Trends in Educational Research: A Content Analysis of the Studies Published in International Journal of Instruction. *International Journal of Instruction*, *10*(3), 277-294. <https://doi.org/10.12973/iji.2017.10318a>
- Eybe, H., & Schmidt, H.-J. (2001). Quality criteria and exemplary papers in chemistry education research. *International Journal of Science Education*, *23*(2), 209–225. <https://doi.org/10.1080/09500690118920>
- Inglis, M., & Foster, C. (2018). Five decades of mathematics education research. *Journal for Research in Mathematics Education*, *49*(4), 462-500.

<https://doi.org/10.5951/jresematheduc.49.4.0462>

- Lee, C.-M., & Taylor, M. J. (2013). Moral education trends over 40 years: A content analysis of the Journal of Moral Education (1971–2011). *Journal of Moral Education*, 42(4), 399-429. <https://doi.org/10.1080/03057240.2013.832666>
- Lee, D. L., Hamlin, D. W., Hildebrand, K. E., Carranza, M. K., Wannarka, R., & Hua, Y. (2007). A descriptive analysis of publication trends in the Journal of Behavioral Education: 1991–2005. *Journal of Behavioral Education*, 16, 327-332. <https://doi.org/10.1007/S10864-007-9044-Z>
- Ryan, G. W., & Bernard, H. R. (2000) Data management and analysis methods. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (eds.), *Handbook of qualitative research* (2nd ed.) (pp. 769-802). Sage Publications.
- Shih, M., Feng, J., & Tsai, C.-C. (2008). Research and trends in the field of e-learning from 2001 to 2005: a content analysis of cognitive studies in selected journals. *Computers and Education*, 51(2), 955–967. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2007.10.004>
- Tsai, C., & Wen, M. L. (2005). Research and trends in science education from 1998 to 2002: A content analysis of publication in selected journals. *International Journal of Science Education*, 27(1), 3–14. <https://doi.org/10.1080/0950069042000243727>
- Willig, C. (2008). *Introducing qualitative research in psychology. Adventures in theory and method*. Buckingham/ Philadelphia: Open University Press.
- Yiğ, K. G. (2022). Research trends in mathematics education: A quantitative content analysis of major journals 2017-2021. *Journal of Pedagogical Research*, 6(3), 137-153. <https://doi.org/10.33902/JPR.202215529>

Ελληνόγλωσσες

- Αμπατζίδης, Γ., & Παπαδοπούλου, Π. (Υπό δημοσίευση). Τάσεις στην έρευνα της διδακτικής των φυσικών επιστημών στην προσχολική εκπαίδευση: Ανάλυση άρθρων σε πρακτικά συνεδρίων. Στο Π. Παπαδοπούλου & Α. Παπανικολάου (επιμ.), *12ο Πανελλήνιο Συνέδριο Οι Φυσικές Επιστήμες στην Προσχολική Εκπαίδευση*, Φλώρινα 4-6 Νοεμβρίου 2022. Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας.
- Γαλάνης, Π. (2018). Ανάλυση δεδομένων στην ποιοτική έρευνα: Θεματική ανάλυση. *Archives of Hellenic Medicine*, 35(3), 416- 421.
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας: Εφαρμογές στην ψυχολογία και την εκπαίδευση*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/5826>

- Καλαϊτζοπούλου, Μ. (2001). *Ο εκπαιδευτικός ως στοχαζόμενος επαγγελματίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος (1981). *Καταστατικό του επιστημονικού σωματείου με τίτλο Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος*. https://www.pee.gr/?page_id=11
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. (Μτφρ. Β. Νταλάκου, Κ. Βασιλάκου) (2η έκδ). Αθήνα: Gutenberg.
- Σιπητάνου, Α., & Φουκίδου, Α. (2018). Οι προτιμήσεις θεμάτων στην εκπαιδευτική έρευνα. Στο Κ. Δ. Μαλαφάντης & Θ. Μπάκας (επιμ.), *8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος, Ιωάννινα 2-4/11/2012* (σσ. 341-353). Αθήνα: Διάδραση.
- Τσιώλης, Γ. (2018). Θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Στο Γ. Ζαϊμάκης (επιμ.), *Ερευνητικές διαδρομές στις κοινωνικές επιστήμες: Θεωρητικές-μεθοδολογικές συμβολές & μελέτες περίπτωσης* (σσ. 97-125). Παν/μιο Κρήτης.
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.

Abstract

The paper examines the pedagogical, educational, and research trends in Greek Pedagogical Association's academic journal titled 'Pedagogical Review'. It focuses specifically on pedagogical dimensions of analyzed articles in order to contribute to understanding the major research trends within the Greek Pedagogical Association as well as to inform the development of the pedagogical discipline in Greece by identifying recurring themes, methodologies, and theoretical frameworks used by authors. The study conducts a comprehensive analysis of articles published in 'Pedagogical Review' journal from 1984 to 2022. A thematic analysis framework is used, involving open, axial, and selective coding. The analysis reveals that 'Pedagogical Review' includes theoretical and research studies, as well as book reviews, covering aspects of pedagogy. Authors come from different educational levels and data explores different types and levels of education.

Key-words: Pedagogy, educational research, thematic analysis

Όλγα Κωστίκα

Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης
Π.Τ.Π.Ε.-Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τηλ.: 6989293695
E-mail: olkostika@yahoo.com

Αναστάσιος Σιάτρας

Επικ. Καθηγητής Π.Τ.Π.Ε.-Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τηλ.: 2421074318
E-mail: asiatras@uth.gr

Αικατερίνη Μιχαλοπούλου

Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε.-Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τηλ.: 24210-74814
E-mail: kmihal@uth.gr